

Emlékeztető

az MTA IX. osztály Statisztikai és Demográfiai Bizottsága együttes üléséről

2009. március 9, 14.00 óra, KSH Keleti Károly terem

Az ülés témája a 2011 évi népszámlálás, ezt követően a Statisztikai Bizottság 2009 évi programja és az albizottságok témájában született döntés.

Téma: A 2011. évi népszámlálás

Előadó: Waffenschmidt Jánosné, Központi Statisztikai Hivatal, Népeségstatisztikai főosztály

Az előadó prezentációjában a következő népszámlálásra ható nemzetközi tényezőket ismertetve kiemelte, hogy az első, EU-tagként végrehajtandó népszámlálást uniós rendelet szabályozza, amely kötelezően előírja az alaptermatikát és az első referenciaévet, de a népszámlálás módjára a hagyományos, a regiszteren alapuló valamint a mintavételes, továbbá ezek különböző kombinációi is elfogadhatók. Ebben a tagországok saját lehetőségeiket mérlegelve maguk döntenek. (A rendelet szövegét, amely a kötelező adatkört tartalmazza, a bizottság tagjainak kiküldtük.)

A hazai elvárások és lehetőségek közepette a KSH azt a célt tűzte maga elé, hogy a felhasználói igényeket úgy kell a lehető legjobban kielégíteni, hogy költségtakarékosságra és az adatszolgáltatási terhek méltányos szinten tartására kell törekedni.

Az előkészítés első szakasza az Európa több országában alkalmazott, nyilvántartásokra épülő népszámlálás alkalmazási lehetőségének vizsgálatára irányult. Megállapították, hogy ennek jogi feltételei továbbra is hiányoznak, a hatósági nyilvántartások adattartalma, teljes körűsége pedig jelenleg még nem megfelelő az adatfelvétellel nyerhető információk kiváltására. Külön próbafelvétel keretében vizsgálták a népesség demográfiai alapadatait tartalmazó személyiadat- és lakcímnnyilvántartás adatminőségét.

A vizsgálatok eredményeként két megvalósítási módot dolgoztak ki: egy alacsonyabb költségigényű, a nyilvántartási adatokat nagymintás lakossági adatfelvétellel kiegészítő változatot, amely az alapadatok egy részét nem településenként, hanem csak régióként tudja biztosítani, és egy nagyobb költségigényű, teljeskörű lakossági összeírást tartalmazó változatot, amely a lakossági elutasítás minimalizálása céljából csak alapkérdéseket tartalmaz, és korszerű adatfelvételi módokat tervez, de – szemben az első változattal – valamennyi felvett adatot településenként képes biztosítani. A kormány 2008. októberében a második változat végrehajtása mellett döntött.

A korszerű adatfelvételi módok bevezetése céljából a postai, telefonos, internetes önkitöltés lakossági fogadtatását vizsgálták az eddigi próbafelvételek. Eredményeik alapján megállapítható, hogy mind az önkitöltéses formára, mind az internetes

kitöltés lehetőségére szükség van, egyes, nehezen válaszoló lakossági csoportok elérésére így nagyobb remény van.

A népszámlálást, mivel személyes adatokat kezel, és kötelező adatfelvétel, törvénynek kell elrendelnie. Az előadó ismertette és indokolta a készülő törvénytervezetben szereplő meghatározó jellemzőket. Eszerint a következő népszámlálás eszmei időpontja 2011. október 1., az adatfelvételi szakasz teljes időtartama 2 hónap, a tematika a kötelező uniós ismérvekre terjed ki, a felhasználók bővítési igényeinek befogadására a törvény előkészítési időszakban lesz lehetőség, az adatfelvétel módja interjú és önköltés.

Katona Tamás korreferátumában elmondta, hogy általános nemzetközi tendencia szerint a népszámlálásra fordítható költségvetési források egyre szűkösebbek, meg kell barátkozni a gondolattal, hogy költséges összeírás nélkül, nyilvántartásokból kell majd nálunk is összeállítani a népszámlálási adatokat, valamint a de facto népesség összeírásai nehézségei miatt a de jure (bejelentett) népességek kategóriát kell előtérbe helyezni. Ehhez ismételt fel kell vetni az adatok összekapcsolása jogi lehetőségének megteremtését, még akkor is, ha erre a 2011. évi népszámlálás után, esetleg csak 2020 körül lesz lehetőség. Támogatta az olcsóbb önköltéses módszer alkalmazását. Hangsúlyozta az adatok archiválásának fontosságát, hogy azok később is kutathatók legyenek. Az adattartalmat érintve kiemelte a kongruencia vizsgálatok időszerűségét, annak vizsgálatát, hogy az utóbbi időben tömegessé vált felsőfokú képzésben részt vettek a képzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e. Kérdésekre adott válaszában a korlátozott adattartalmú teljes körű felvételt kiegészítő, széles tematikát felölelő reprezentatív kiegészítő felvétel mellett foglalt állást

Klinger András korreferátumában megfontolásra ajánlotta néhány olyan kérdésnek a felvételét a tematikába, amelyeket az uniós előírás nem tartalmaz, de a korábbi magyar népszámlálásoknak részei voltak pl. családi kapcsolatok, utolsó foglalkozás inaktív esetén, eltartó társadalmi csoportja eltartottaknál, lakóépület falazata, felszereltsége gázzal, szennyvízelvezetéssel. Javasolta a szenzitív kérdések programba vételét is, kiemelten a nemzetiségi, etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdéskört. Elmondta, hogy ez nemcsak statisztikai szakmai kérdés, hanem a szomszédos országokat illetően politikai is. Az eszmei időpontot illetően a 2011. január elsejét tartja megfelelőnek, és javasolta, hogy a felvétel időtartama – még ha többféle felvételi módot alkalmazunk is – a lehető legrövidebb legyen. Az önköltés alkalmazása esetén a teljes körűség teljesíthetőségének esélyeit, feltételeit járta körül. Fontosnak tartotta az egyeztetést a felhasználók széles körével, célként megjelölve, hogy olyan népszámlálást kell előkészíteni, amit társadalmi konszenzus támogat.

A további hozzászólások a fogalmak tisztázásának szükségességével, a különleges helyzetek, pl. kollégiumban lakók kezelésével, a kérdőívek anonimitásával illetve a névvel történő adatszolgáltatás szükségességével, a nemzetiségi-etnikai összeírás módjával, az utóvizsgálat fontosságával foglalkoztak. A hozzászólók többségének véleménye szerint a nemzetiségre vonatkozó kérdéseket be kell venni a programba, ugyanakkor megfogalmazódott az a szakmai álláspont is, hogy ez a kérdés nem minden esetben hoz való eredményt, a különböző technikák tesztelése, alapos módszertani előkészítés szükséges. Elhangzott az a vélemény is, hogy a Statisztikai szemlének továbbra is szerepet kell vállalnia a népszámlálás előkészítésével kapcsolatos anyagok publicitásával.

Állásfoglalás:

Az előadások és az azt követő vita során a Statisztikai Bizottság tagjai egyetértettek abban, hogy

- A 2011. évi népszámlálási törvény előkészítése, elfogadása és végrehajtásának minden fázisában törekedni kell a politikai konszenzus, a társadalom széles körű támogatásának megszerzésére.
- A 2011. évi népszámlálás eredményeinek minősége érdekében támaszkodni kell a korszerű adatfelvételi módokra és az alapos módszertani előkészítés eredményeire.
- A 2011. évi népszámlálás előkészítését a felhasználók (szakértők, kutatók, közigazgatási szakemberek stb.) bevonásával, a társadalmi nyilvánosság biztosításával kell végrehajtani.
- A népszámlálások végrehajtásában a nyilvántartások szerepe növekedni fog, erre a tényre már a 2011. évi népszámlálás időszakában is fel kell készülni, és a 2011. évi népszámlálás végrehajtásának tapasztalatait is fel kell használni annak érdekében, hogy az adminisztratív nyilvántartások alkalmasak legyenek regiszter alapú népszámlálás végrehajtására.

Téma: A Statisztikai Bizottság 2009 évi programja

Az előzetesen kiküldött programtervezethez kapcsolódóan a következő javaslatok születtek:

Pukli Péter, a KSH elnöke kiemelte, hogy az új kihívások megkövetelik a statisztikai hivatal valamint az akadémiai statisztika kapcsolatának erősítését. Javasolta hogy ez kerüljön be a Bizottság célkitűzései közé.

Sándorné Kriszt Éva támogatta a kutatások eredményeinek napirendre tűzését, továbbá javasolta a statisztika minőségi bizonyítványának kérdésének megvitatását. Véleménye szerint a novemberben megrendezésre kerülő Szegedi konferencia megfelelő fórum lesz a statisztika oktatásával kapcsolatos kérdések átfogó megvitatására.

Bagó Eszter vállalta, hogy az MTA Ipar és Vállalkozás Bizottsága alelnökeként egy együttes ülést szervez a kutatás és fejlesztés teljesítménymérése témában.

Szilágyi György a MTA Közgazdasági Bizottságával a makrostatisztika témában lát együttműködési lehetőséget.

A hozzászólások között Zádor Márta hangsúlyozta a rendszeren belüli kommunikáció jelentőségét, és az ECOSTAT két új rendezvénysorozatára hívta fel a figyelmet, egyrészt a fiatal kutatók fórumára, másrészt a műhely fórumra, mely rendezvényekre várnak minden érdeklődőt.

Besenyei Lajos végül ismertette a SB 2009 évi tervezett programját:

- Május: Kutatás és fejlesztés statisztikája, az Ipar és Vállalkozás Bizottsággal
- Szeptember: Előrejelzés statisztikai módszerei, Jövőkutatás Bizottsággal
- November: minőség

Végül a SB döntött az **albizottságok** kérdésében. Ebben a ciklusban tovább működik az Oktatási albizottság Ferenczi Zoltán vezetésével, újjáalakul a módszertani albizottság Hajdú Ottó vezetésével, alelnök Hunyadi László.

2009. április 10.

Szép Katalin
titkár